

## ویژگی‌های روانسنجی مقیاس سبک‌های تبادلی اجتماعی و رابطه آن با صفات

### شخصیت در دانشجویان شهر تهران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۵

مژگان سپاه منصور<sup>۱</sup>

مجید صفاری نیا<sup>۲</sup>

سبا صفاری نیا<sup>۳\*</sup>

#### مقاله پژوهشی

#### چکیده

**مقدمه:** برقراری روابط اجتماعی بین افراد، می‌تواند در زندگی فرد نقش تاثیرگذاری داشته باشد. منظور از ارتباطات اجتماعی هرگونه تعامل و تبدالی که توسط انسان‌ها برقرار می‌شود، مانند تبادلی افکار، نظریات، احساسات، حقایق و... است. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس سبک‌های تبادلی اجتماعی و صفات شخصیت در دانشجویان شهر تهران صورت گرفت.

**روش:** جامعه پژوهش حاضر دانشجویان شهر تهران بود. در این پژوهش ۴۱۹ نفر به روش نمونه‌گیری غیرتصادفی در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه سبک‌های تبادلی اجتماعی (لیبمن، ۲۰۱۱) و ۱۲۳ نفر به پرسشنامه صفات شخصیت نئو فرم کوتاه (کاستا و مک کری، ۱۹۸۵) پاسخ دادند.

**یافته‌ها:** پایایی گویه‌ها و همسانی درونی مقیاس و خرده مقیاس‌های سازه مورد بررسی قرار گرفت. پایایی مقیاس سبک‌های تبادلی اجتماعی از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹۱ به دست آمد و همچنین روایی مقیاس سبک‌های تبادلی از روش روایی سازه به شیوه فورنر و لاکر به دست آمد. همچنین با استفاده از مدل ساختاری روابط بین سازه‌ها به لحاظ علی مورد بررسی قرار گرفت. طبق نتایج حاصل ضریب معناداری برای عامل پیگیری ۹/۸۱، انصاف ۱۵/۱۶۱، فردگرایی ۶/۰۰۳، منفعت طلبی ۳۲/۹۱۶ و سرمایه‌گذاری افراطی ۱۵/۴۶۷ گزارش شده است ( $p < 0,0001$ ). همچنین مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد سبک‌های تبادلی اجتماعی و صفات شخصیت ارائه شد.

**نتیجه‌گیری:** بر اساس یافته‌های پژوهش مقیاس سبک‌های تبادلی اجتماعی از ویژگی‌های روانسنجی قابل قبولی در جامعه مورد نظر برخوردار است. همچنین برخی از سبک‌های تبادلی با برخی از صفات شخصیت رابطه دارد.

**کلمات کلیدی:** تبادلی اجتماعی، صفات شخصیت، انصاف

۱. دانشیار روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

۲. استاد روان‌شناسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. کارشناس ارشد روانسنجی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

\* نویسنده مسئول: Sabasaffarinia@Yahoo.Com

## Psychometric Properties of Social Exchange Styles Scale and relation with Personality inventory in Tehran Students

Mojgan Sepah Mansour<sup>1</sup>  
Majid Saffarinia<sup>2</sup>  
Saba Saffarinia<sup>\*3</sup>

### Original Article

#### Abstract

**Introduction:** Establishing social relations between individuals can have an impact on a person's life. Social communication refers to any interaction and exchange established by humans, such as the exchange of thoughts, ideas, feelings, facts, and so on. This study aimed to investigate the psychometric properties of the scale of social exchange styles and personality traits in students in Tehran.

**Method:** The present study population is students in Tehran. In this study, 419 people were selected by the available non-random sampling method and answered the social exchange styles questionnaire (Liebman, 2011) and 123 people answered the short neo-form personality traits questionnaire (Costa and McCray, 1985).

**Results:** The reliability of the items and the internal consistency of the scale and subscales of the structure were investigated. The reliability of the social exchange styles scale was obtained from Cronbach's alpha method 0. 891 and also the validity of the exchange styles scale was obtained from the construct validity method by Fornier and Locker methods. Also, using the structural model, the relationships between structures were causally examined. According to the results, a significant coefficient for the pursuit factor of 9. 81, fairness 15. 161, individualism 6. 003, utilitarianism 32. 916, and extreme investment 15. 467 Has been reported ( $p < 0. 0001$ ). Also, a structural model of the direct relationship between the dimensions of social exchange styles and personality traits was presented.

**Conclusion:** Based on the research findings, the scale of social exchange styles has acceptable psychometric properties in the target community. Also, some exchange styles are related to some personality traits.

**Keywords:** Social Exchange, Personality Traits, Justice

1. Associate Professor Of Psychology, Islamic Azad University Of Central Tehran Branch, Tehran, Iran

2. Professor Of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

3. Master Of Psychometrics, Islamic Azad University Of Central Tehran Branch, Tehran, Iran

\* Corresponding Author: Sabasaffarinia@Yahoo.Com

## مقدمه

ارتباطات اجتماعی<sup>۱</sup> برای انسان، به عنوان موجودی اجتماعی، نوعی ضرورت حیاتی برای زیست اجتماعی در هر جامعه‌ای است. مدارا کردن با دیگران یا پذیرش و طرد دیگران، از جمله شکل‌های ارتباط اجتماعی افراد یک جامعه با یکدیگر هستند. ارتباط اجتماعی در جوامع گوناگون (روستا، شهرهای کوچک و بزرگ، کلان‌شهرها و سایر محیط‌های اجتماعی) از حیث شدت، سطح، ابعاد و چگونگی، متفاوت و متغیر است. (قائم پور و شهبابی، ۱۳۹۹). ارتباطات بین فردی اساس و شالوده هویت و کمال انسان است و مبنای اولیه پیوند انسان با دیگران را تشکیل می‌دهد. ما به ارتباطات روی می‌آوریم تا هویت پیدا کنیم، با دیگران پیوند برقرار کرده و آن را قوی تر کنیم، مشکلات خود را رفع و امکانات موجود را پیدا کنیم. بدین ترتیب باید گفت یکی از شاخص‌های مهم زندگی سالم، ارتباطات بین فردی است. گرایش انسان به تعامل برقرار کردن با دیگران دلایل زیادی دارد. مهم‌ترین دلیل این است که برقراری ارتباط با دیگران بسیاری از نیازهای او را برطرف می‌کند و موجبات نشاط فردی و اجتماعی را فراهم می‌سازد (میرغفوریان، ۱۳۹۷). تعاملات اجتماعی<sup>۲</sup> یا روابط<sup>۳</sup> به مجموعه وسیعی از ارتباطات کلامی یا غیر کلامی، مستقیم یا غیرمستقیم و عینی یا نمادین بین دو یا تعداد بیشتری از افراد اشاره دارد. روابط اجتماعی که از عاملیت فردی تشکیل شده است، شکل دهنده ساختار اجتماعی است در نتیجه مطالعه و معنادار کردن تعاملات اجتماعی بین افراد بخش مهمی از زندگی اجتماعی روزمره ماست (وو، هوآ، یانگ و یین،<sup>۴</sup> ۲۰۱۸). موضوع حائز اهمیت در روابط و تعاملات اجتماعی، انتقال پیام از شخصی به شخص دیگر برای دستیابی به خواسته‌ها و نیازهای فرستنده پیام است، امری که فرد ارسال کننده پیام شاید نتواند به تنهایی برآورده سازد (اریکسون<sup>۵</sup>، ۲۰۱۷). روابط بین فردی به معنی ارتباطات بین دو و یا تعداد بیشتری از افراد است که دامنه‌ای از گذرا تا پایدار را شامل می‌شود. این ارتباطات ممکن است بر مبنای روابط خویشاوندی، خونی، برادری (اخوت)، همبستگی، عشق، تعاملات معمول تجاری و یا نوعی دیگر از پیمان‌های اجتماعی برقرار شوند (کتای و بک<sup>۶</sup>، ۲۰۱۷). این روابط در زمینه‌هایی اجتماعی مانند جامعه‌ای، فرهنگی، خانوادگی، محدوده‌ای و... شکل می‌گیرند و تحت تاثیر کار، گروه‌هایی که فرد در آن عضو است، همراهان، محدوده سکونت و دین قرار دارند. این تعاملات و ارتباطات به طور معمول توسط سنت، قانون و توافقات دو جانبه تنظیم شده و حتی ممکن است تغییر کنند و پایه اصلی یگانگی، وحدت و کلیت جامعه و گروه‌های اجتماعی را شکل می‌دهند (آندرسون و پرزیبیلینسکی<sup>۷</sup>، ۲۰۱۸). در تمامی فرهنگ‌های انسانی موجود، روابط اجتماعی و بین

1. Social Relation
2. Social Interaction
3. Social Relation
4. Wu, Hua, Yang & Yin
5. Erikson
6. Ketay & Beck
7. Anderson & Przybylinski

فردی بر اساس سطح خویشاوندی و یا با توجه به گونه‌های تعاملات و بده - بستان‌های غیر خویشاوندی (تبادلات اجتماعی<sup>۱</sup>) طبقه بندی می‌شوند. تمامی فرهنگ‌ها مفاهیم زبانی و نشانه‌های روانشناختی لازم برای تشخیص و استنباط سطوح خویشاوندی نسبی و سببی و حتی دوستی و کیفیت آن را در خود دارند. می‌توان به شکل کلی بیان داشت دنیای اجتماعی افراد در هر جامعه شامل طیف وسیعی از گونه‌های تماس‌های بین فردی درون و برون خانواده و خویشان است (اشترهوف و اشمالباخ<sup>۲</sup>، ۲۰۱۸). اینکه افراد چگونه با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند و به تعاملات می‌پردازند توسط نظریات مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است. یکی از نظریه‌هایی که به ارتباطات و تعاملات بین فردی می‌پردازد نظریه تبادلی اجتماعی است. در فرهنگ توصیفی انجمن روان‌شناسی آمریکا<sup>۳</sup> (۲۰۱۵)، نظریه تبادلی اجتماعی نظریه‌ای است که روابط اجتماعی را همچون تبادلی میان شرکا می‌داند که به دنبال به حداکثر رساندن سود خود هستند (پاداش‌هایی که شرکاء دریافت می‌کنند منهای هزینه‌هایی که آنها متحمل شده‌اند) که این سود در محدوده‌ی حدودی همچون انصاف و عدالت معین شده است. ذات این فرضیه، هنجار عمل متقابل یا مقابله به مثل است: انتظاری است که مردم در قبال سودی که دریافت می‌کنند مقابله به مثل کنند. نظریه‌ی تبادلی اجتماعی شبیه نظریه‌ی انصاف است. این نظریه مدعی است مردم در روابط اجتماعی انصاف را جستجو می‌کنند و زمانی که هر کدام از طرفین در روابط، نسبت به آورده (منابعی که در روابط اجتماعی آورده شده است) همان مقدار از حاصل (سود) را کسب کند، انصاف وجود خواهد داشت (وندرسون<sup>۴</sup>، ۲۰۱۵). از نظریه تبادلی اجتماعی به طور گسترده‌ای در توضیح روابط یک عضو سازمان استفاده شده است. این تئوری مربوط به درک رفتار در محل کار و نحوه تعامل کارمندان و کارفرمایان با یکدیگر است (بایرون و بون<sup>۵</sup>، ۲۰۱۳). این نظریه معتقد است هنگامی که افراد وارد یک رابطه یا عضو یک گروه می‌شوند بر هزینه‌های سرمایه‌گذاری و مشارکت خود در روابط با میزان عایدی از آنها تمرکز می‌کنند، منابع تبادلی شده می‌توانند پول برای رفع نیاز، اطلاعات برای حل مسئله و حمایت اجتماعی و اخلاقی باشند (اسپلمن<sup>۶</sup>، ۲۰۱۳). هومانز تبادلی اجتماعی را «تبادلی فعالیت ملموس یا ناملموس و کمابیش پاداش‌آور یا هزینه‌بر میان حداقل دو فرد» دانست. از این رو، معتقد بود که تبادلات میان افراد صرفاً به کالاهای مادی (پول یا منابع) محدود نمی‌شود، بلکه می‌تواند شامل ارزشهای نمادین نظیر احترام و اعتبار باشد. هومانز تأکید می‌کند که رفتار می‌تواند تنها در سطح روان‌شناختی درک شود و ارتباط محیط‌های فرهنگی و اجتماعی را انکار می‌کند. بر اساس نظر وی، رفتار فرد تحت تأثیر انتظارات نقشی قرار می‌گیرد

1. Social Exchange
2. Echterhoff & Schmalbach
3. American Psychological Association (APA)
4. Vanderson
5. Biron & Boon
6. Spellman

که حاصل نظام‌های اجتماعی- فرهنگی هستند (کروپانزانو و میشل<sup>۱</sup>، ۲۰۰۵). علاوه بر این، تصمیم‌گیری برای سهم کردن دیگران در منابع خویش، به عنوان اساس جوامع مطرح است. انسان‌ها می‌توانند با دلایل بسیاری نسبت به عمل بخشیدن اقدام ورزند. برخی از بخشندگی‌ها، بدون پاداش بیرونی برای عمل مورد نظر، هزینه‌ای معین را می‌طلبند، ولی در عوض رضایت درونی را فراهم می‌کند. بعضی دیگر از رفتارهای تخصیص دادن منابع خویش به دیگری، با توجه به اصلاح موقعیت خویش در قبال یک تبادل، شهرت یا سودمندی عمومی است (کاتلر و کمبل<sup>۲</sup>، ۲۰۱۸). تبادل اجتماعی اشاره به تعاملاتی دارد که در آن کالاها و خدمات بین افراد مبادله می‌شود. نکته حائز اهمیت این است که تبادل اغلب در موقعیت‌هایی رخ می‌دهد که در آنها مشارکت کنندگان سرمایه‌گذاری خود را بدون تضمینی برای بازگشت هزینه می‌کنند. اصطلاح تبادل اجتماعی برای اشاره به روابط جاری مبادله‌ای است که در آن افراد با سطوح مختلفی از اعتماد یا عدم اعتماد در مورد سودی که به دست خواهند آورد، سرمایه‌گذاری می‌کنند (گارب، بابالولا و گوو<sup>۳</sup>، ۲۰۱۸). به عبارتی می‌توان گفت کارکرد اصلی تبادل اجتماعی پایه محکمی از عدالت و اعتماد را فراهم می‌کند (آوانزی و فراکارولی، سارچیلی، یولریچ و ون‌دیک<sup>۴</sup>، ۲۰۱۴). امروزه مفهوم تبادل اجتماعی، تنها به شکل حقیقی متصور نیست بلکه فضای مجازی و ارتباطات نیز در آن به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی بشری جریان دارد (چن و لین<sup>۵</sup>، ۲۰۱۸). تعاملات اجتماعی و ارتباطات به حدی دارای اهمیت هستند که حتی در اموری مانند ادراک درد و یا نرخ بهره‌وری افراد در محیط‌های کاری نیز تاثیر دارند، موضوعی که در ظاهر، امری درون خانوادگی بوده و فقط مولفه‌های زیستی و روابط بین زوجین در آن دخیل هستند (پینک، لئوپلد و انگلهارت<sup>۶</sup>، ۲۰۱۴). موضوع با اهمیت دیگر در زمینه روابط اجتماعی و تبادل اجتماعی، روابط بین نسلی و تعاملات نسل‌های سنی مختلف است و اینکه جوانان چگونه بتوانند با سالمندان ارتباط برقرار کنند، در نسل‌های گذشته ممکن است امری سلسله‌مراتبی و رسمی بوده باشد، اما در عصر حاضر که سن قانونی بازنشستگی در بسیاری از کشورهای جهان به ۶۷ الی ۷۰ سالگی رسیده است، در کنار افزایش جمعیت سالمندان، موضوعی حتمی و الزامی است (ایامکنچانالای، اسروت و سرایزنسونک<sup>۷</sup>، ۲۰۱۸). از طرف دیگر جدایی بین شخصیت و رفتار متخصصان منجر به ضعف فعالیت‌های تعامل اجتماعی در یک سازمان شده است. در نتیجه باید برای درک بهتر مکانیزم تبادل اجتماعی و تاثیرات آن بر شخصیت، اهداف تعاملات بین فردی و ویژگی‌های انسانی برای پیش‌بینی اهداف

1. Cropanzano & Mitchell
2. Cutler & Campbell
3. Garba, Babalola & Guo
4. Avanzi, Fraccaroli, Sarchielli, Ullrich & Van Dick
5. Chen & Lin
6. Pink, Leopold & Engelhardt
7. Eiamkanchanalai, Assarut & Surasiengsunk

رفتاری واقعی مطالعه کرد (صحی و ماهاگان<sup>۱</sup>، ۲۰۱۴). مشکلات هنگامی به وجود می‌آیند که تلاش می‌شود شخصیت و خصوصیات متفاوت انسان‌ها از یکدیگر درک شود. ضعف اصلی این است که، شخصیت به طور مداوم تکامل می‌یابد و این تحول بر کمیت و کیفیت فردی فعالیت‌های تبادلی اجتماعی آن‌ها تاثیر می‌گذارد (بولتون و لین<sup>۲</sup>، ۲۰۱۲). شخصیت به ویژگی‌های بیرونی و قابل رؤیت ما اشاره دارد، یعنی آن جنبه‌هایی از ما که دیگران می‌توانند ببینند. در این صورت شخصیت برحسب تأثیری که بر دیگران می‌گذاریم تعریف خواهد شد. یعنی، آنچه به نظر می‌رسد باشیم. به عبارتی شخصیت جنبه قابل رؤیت منش فرد به گونه‌ای که بر دیگران تأثیر می‌گذارد، است. شخصیت همچنین به معنای به حساب آوردن ویژگی‌های متعدد فرد، کلیت یا مجموعه خصوصیات گوناگون است که از صفات جسمانی سطحی فراتر می‌روند. این واژه تعداد زیادی از خصوصیات ذهنی اجتماعی و هیجانی را دربر می‌گیرد، خصوصیتی که ممکن است نتوانیم مستقیماً آن‌ها را ببینیم، فرد شاید سعی کند آن‌ها را از ما مخفی کند، یا شاید ما از دیگران مخفی کنیم. شخصیت هر فرد اصلی‌ترین بعد و ساختار روان شناختی اوست که به شکل‌گیری سبک زندگی او کمک می‌کند. شخصیت بیانگر آن دسته از ویژگی‌های فرد یا افراد است که شامل الگوهای ثابت فکری، رفتاری و عاطفی آن‌هاست (صفاری نیا، ۱۳۹۷). صفات شخصیتی ویژگی‌های دایمی می‌باشند که شخص در بیشتر مواقع آن‌ها را از خود نشان می‌دهد. معمولاً صفات شخصیت از رفتار استنباط می‌گردد. رویکرد صفات توسط رابرت مک کری و پائول کاستا در زمینه شخصیت ارائه شده است. در اواخر دهه ۱۹۸۰ کاستا و مک کری<sup>۴</sup> اطمینان یافتند که آنها و محققان دیگر یک ساختار ثابت برای شخصیت یافته‌اند. اکنون در این حوزه یک زبان عموماً مورد توافق برای توصیف شخصیت وجود داشت که در پنج بعد است. صفات با نتایج حیاتی مانند سلامت جسمی، (مارتین<sup>۳</sup>، فریدمن<sup>۴</sup> و شوارتز<sup>۵</sup>، ۲۰۰۷) بهزیستی (کاستا، مک کری، ۱۹۸۰) و موفقیت تحصیلی<sup>۶</sup> مرتبط بودند (نوفل<sup>۷</sup>، رایبیز<sup>۸</sup>، ۲۰۰۷، زیفور<sup>۹</sup>، اسلام<sup>۱۰</sup>، لاندیس<sup>۱۱</sup>، ۲۰۰۷)؛ اما صفات نیز به نتایج متداول و روزمره مانند خلق و خو مرتبط هستند (مک نیل<sup>۱۲</sup>، فلسون<sup>۱۳</sup>). صفات می‌توانند پیامدهای بلندمدت مانند معدل (نوفل، رایبیز ۲۰۰۷) را که محصول سالها تلاش است را

1. Sahi & Mahajan
2. Bolton & Lane
3. Martin
4. Friedman
5. Schwartz
6. Scholastic Aptitude Test
7. Nofel
8. Robins
9. Zyphur
10. Islam
11. Landis
12. Mc Niel
13. Fleeson

پیش‌بینی کنند (نوفل، رابینز ۲۰۰۷). اسپرچر و شوارتز (۱۹۹۴) ابراز وجود<sup>۱</sup> (مرحله‌ای که افراد تمایل دارند برای احقاق حق و دفاع از آن پایداری کنند) و عزت نفس<sup>۲</sup> (اعتماد به نفس و خشنودی از خود) را در این متغیرها گنجانده‌اند. این نوع متغیرها می‌توانند بر حوزه‌هایی از قبیل چگونه رفتار کردن با طرف مقابل رابطه و اجازه دادن به طرف مقابل برای چگونه رفتار کردن تأثیرگذار باشند همچنین می‌توانند بر آستانه‌ی ادراک رفتارهای غیر منصفانه نیز تأثیر بگذارند (چدی<sup>۳</sup>، ۲۰۱۱). شخصیت همچنین استفاده از اینترنت در بین نوجوانان را پیش‌بینی می‌کنند. و اینکه شما در هر روزی چه روحیه‌ای ممکن است داشته باشید (فیست، فیست، رابرتز<sup>۴</sup>، ۲۰۱۸) یکی از روابط و پیش‌بین‌های مهم در رابطه با شخصیت و سبک‌های تبادلی می‌تواند باشد. لیمن، زوروف و فورنیر<sup>۵</sup> (۲۰۱۱) در پژوهش‌های خود به دو بُعد کلی تفاوت‌های فردی در سبک‌های تبادلی اجتماعی دست یافتند: برقراری پیوند برابر<sup>۶</sup> (تمایل به منفعت‌طلبی، برابری‌خواهی و تمایل به سرمایه‌گذاری در برقراری و حفظ روابط اجتماعی) و مدیریت آگاهانه پیوند<sup>۷</sup> (تمایل به پایش<sup>۸</sup> هزینه‌ها و منافع در روابط تبادلی، راسخ و جدی بودن در تعامل با طرفین تبادلی و تمایل به خاتمه روابط تبادلی). این دو ویژگی از صفات شخصیتی نئو و سبک‌های دلبستگی متمایزند، اما روابط معنی‌داری با این متغیرها دارند. طبق پژوهش‌های لیمن و همکارانش (۲۰۱۱) افراد برون‌گرا و توافق‌پذیر در برقراری پیوند برابر و افراد فاقد توافق‌پذیری و دارای سبک دلبستگی اجتنابی در مدیریت آگاهانه نمرات بالاتری کسب می‌کنند (لیمن، ۲۰۱۲). لیمن و همکارانش (۲۰۱۱) در پژوهش‌های خود به پنج سبک تبادلی در روابط انسانی پرداختند: سبک و پیوند برابری خواهانه یا انصاف در رابطه، سبک منفعت طلبانه یا خود مدارانه، سبک فردگرایانه و راسخ بودن در رابطه، سبک سرمایه‌گذار افراطی در رابطه، سبک پایش مداوم و مکرر در رابطه به معنای برنده یا بازنده بودن در روابط بین فردی به رغم تفاوت‌های اساسی در سبک‌های تبادلی به نظر می‌رسد بین این سبک‌ها و ابعاد و ویژگی‌های شخصیت نیز روابطی برقرار باشد همچنین در این پژوهش روایی همزمان مقیاس سبک‌های تبادلی اجتماعی با پرسشنامه‌های هنجارهای شخصی تقابل، صفات شخصیت نئو، عزت نفس و حمایت اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت (لیمن، زوروف و فورنیر، ۲۰۱۱). بسیاری از متغیرهای شخصیت را می‌توان مورد استفاده قرار داد تا سبک‌های تبادلی یک رابطه را پیش‌بینی کرد. در پژوهش‌هایی که توسط سیلوا، مهتا و توریانو<sup>۹</sup> (۲۰۱۵) بر روی ۳۰۹۸ نفر بزرگسال در ایالات متحده انجام شد نشان داد سبک‌های تبادلی با فشارهای روانی ناشی

1. Assertiveness
2. Self Esteem
3. Chadee
4. Fiest, Fiest & Roberts
5. Leybman, Zuroff & Fournier
6. Equitable Alliance Building (EAB)
7. Vigilant Alliance Management (VAM)
8. Monitoring
9. Silva, Mehta & Turiano

از رابطه با شریک عاطفی، دوست و اعضای خانواده رابطه معناداری دارد. سبک تبادل با شریک عاطفی بر سازگاری، وظیفه‌شناسی و روان رنجورخویی شخصیت تاثیر معنی داری دارد. در تبادل اجتماعی با دوست، وظیفه‌شناسی، برونگرایی و روان رنجورخویی به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های قابل توجه مشاهده شده است و همچنین در تبادل اجتماعی با خانواده، وظیفه‌شناسی، گشودگی و روان رنجورخویی قابل توجهی پیش‌بینی شده است. هویت رابطه‌ای<sup>۱</sup> پیش‌بینی‌کننده دیگری برای انصاف است. هویت رابطه‌ای یک طرحواره<sup>۲</sup> یا مدل ذهنی است که افراد می‌سازند، مدلی که شامل مرتبه‌ای از آگاهی و اهمیتی است که به رابطه داده می‌شود (آسیتلی، ۱۹۹۷). پالک (۲۰۰۸) رابطه بین هویت رابطه‌ای و انصاف را مورد آزمایش قرار داد و ارتباط چشمگیری بین این دو یافت. کسانی که دارای هویت رابطه‌ای بالا هستند نسبت به آن‌هایی که از هویت رابطه‌ای پایین برخوردارند، انصاف کمتری را ادراک می‌کنند (چدی، ۲۰۱۱). از آنجایی که بررسی و مطالعه سبک‌های تبادل اجتماعی افراد همچون شناخت صفات شخصیت فرد در فرایندهای ازدواج، اشتغال، بکارگری افراد، مشارکت و گماردن آنها برای مدیریت بسیار مهم موثر است و تا کنون پژوهش‌های زیادی در این زمینه صورت نگرفته است و مطالعات اندکی تا به امروز رابطه‌ی این دو را با هم بررسی کرده‌اند پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سبک‌های تبادل اجتماعی و صفات شخصیت تنظیم شده است.

## روش

پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش، یک بررسی کاربردی از نوع همبستگی است که در این نوع مطالعات رابطه میان متغیرها بر اساس هدف تحقیق تحلیل می‌شود و از نظر زمانی یک مطالعه مقطعی و همچنین از نظر روش جمع‌آوری اطلاعات، این پژوهش از نوع توصیفی محسوب می‌شود، زیرا فقط به توصیف وضعیت موجود می‌پردازد. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان پسر و دختر دانشگاه‌های شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ تشکیل داده است. به دلیل شیوع بیماری کرونا هم زمان با این پژوهش، از طریق فرمول کوکران نمونه‌ای به تعداد ۴۳۵ نفر از بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران به صورت در دسترس انتخاب شد که در محدوده سنی ۱۸ الی ۵۲ سال قرار داشتند، روش گردآوری داده‌ها در پژوهش حاضر میدانی بود اما با توجه به شیوع بیماری کرونا و تعطیلی مراکز دانشگاهی گویه‌های پرسشنامه‌ها تایپ شد و با ذکر مشخصات به پرسشنامه آنلاین تبدیل شد و لینک مربوطه در شبکه‌های مختلف اجتماعی دانشجویی قرار گرفت به این طریق که هر شخص به صورت آنلاین و در صفحه گوشی خود به پرسش‌های مربوطه جواب داد. ۴۳۵ پرسشنامه تکمیل شد که ۱۶ عدد به دلیل مخدوش بودن کنار گذاشته شد و در نهایت ۴۱۹ پرسشنامه جهت اخذ

---

1. Relation Identity (RI)  
2. Schema



داده‌های مربوط به متغیرها در فرآیند پژوهش قرار گرفت. به منظور پاسخ دهی به سوالات پژوهش از روش‌های مختلف آمار توصیفی اعم از شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ و همبستگی اسپیرمن و برای اندازه‌گیری روایی سازه از روش تعیین همبستگی به صورت روایی همگرا و واگرا استفاده به عمل آمده است و برای پاسخ دادن به سوالات پژوهش از نرم افزار SmartPLS3 استفاده شده است. هم چنین ساختار عاملی مدل، برازش کیفیتی اعتباریابی مدل، برازش همخطی مولفه‌ها و ابعاد، معیار قدرت پیش بینی و نیکوی برازش مدل نیز محاسبه گردید.

### ابزارهای پژوهش

**الف) مقیاس سبک‌های تبادل اجتماعی<sup>۱</sup>:** لیبن، زوروف و فورنیر مقیاس سبک‌های تبادل اجتماعی را به عنوان سنجه تفاوت‌های فردی در حوزه تبادل اجتماعی در سال ۲۰۱۱ مطرح کردند که سبک‌های تبادل اجتماعی در آن بر اساس اصول روان‌شناسی اجتماعی و تکاملی تعریف می‌شوند که مشتمل بر ۵۴ گویه و پنج خرده مقیاس است. لیبن و همکارانش با انجام پژوهشی بر روی ۲۲۶ دانشجوی انگلیسی زبان دانشگاه مک‌گیل به اعتباریابی مقیاس تبادل اجتماعی پرداختند. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی حاکی از وجود پنج خرده‌مقیاس پیگیری<sup>۲</sup> (پایش مکرر و دقیق هزینه و سود)، انصاف<sup>۳</sup> (برابری خواهی)، فردگرایی<sup>۴</sup> (رجحان برای خودتکایی و سرمایه‌گذاری اندک)، منفعت‌طلبی<sup>۵</sup> (تمایل به افزایش حتی الامکان سود) و سرمایه‌گذاری افراطی<sup>۶</sup> (سرمایه‌گذاری بدون الزام یا انتظارات سرمایه‌گذاری برابر از جانب دیگران) بود. همچنین، آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های پیگیری، انصاف، فردگرایی، منفعت‌طلبی و سرمایه‌گذاری افراطی به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۸۱، ۰/۸۱، ۰/۷۵ و ۰/۶۸ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان دهنده برازش خوب مدل بود (CFI=۰/۹۳، GFI=۰/۹۱ و RMSEA=۰/۰۷). به علاوه، روایی همزمان آن با پرسشنامه‌های هنجارهای شخصی تقابل، صفات شخصیتی نئو، عزت نفس و حمایت اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت (لیبن، زوروف و فورنیر، ۲۰۱۱). این پرسشنامه که از نوع مداد-کاغذی و خودگزارش دهی است، مشتمل بر ۵۴ گویه می‌باشد. گویه‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۱۴، ۱۶، ۲۱، ۳۱، ۳۵، ۳۷، ۴۴، ۵۰، ۵۳ خرده‌مقیاس پیگیری، گویه‌های ۴، ۷، ۱۱، ۱۸، ۲۵، ۲۹، ۳۲، ۳۴، ۳۹، ۴۲، ۴۶، ۴۸ خرده‌مقیاس انصاف، گویه‌های ۵، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۹، ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۴۱، ۴۷ خرده‌مقیاس فردگرایی، گویه‌های ۸، ۹، ۱۵، ۱۷، ۲۲، ۲۳، ۲۷، ۳۰، ۳۶، ۳۸، ۴۰، ۴۳، ۴۵، ۴۹ خرده-مقیاس منفعت‌طلبی و گویه‌های ۳، ۲۰، ۳۳، ۵۱، ۵۲، ۵۴ خرده‌مقیاس سرمایه‌گذاری افراطی را اندازه می‌گیرند. گویه‌ها در طیف لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵) نمره‌گذاری می-

1. Social Exchange Styles Scale (SESS)
2. Tracking
3. Fairness
4. Individualism
5. Benefit-Seeking
6. Overinvestment

شوند. بنابراین، حداقل و حداکثر نمره برابر با ۵۴ و ۲۷۰ خواهد بود. در پژوهش صفاری‌نیا (۱۳۹۴) پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۳ به دست آمد که میزان رضایتبخشی است. همچنین، نتایج پژوهش جهت تعیین روایی محتوایی با استفاده از نظر متخصصان حاکی از روایی محتوایی پرسشنامه و نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PC) از طریق چرخش واریماکس مؤید وجود پنج عامل دارای ارزش ویژه بزرگتر از یک و نیم تحت عنوان «پیگیری»، «انصاف»، «فردگرایی»، «منفعت‌طلبی» و «سرمایه‌گذاری افراطی» با تغییر در برخی گویه‌های اصلی و حذف گویه‌های ۵، ۶، ۱۱، ۱۲، ۲۶، ۲۷، ۳۰، ۳۲، ۳۶، ۴۰، ۴۴، ۵۱ و ۵۳ بوده است. در پژوهش حاضر گویه‌های ۱، ۲، ۳۱، ۵۳ از عامل پیگیری، گویه‌های ۷، ۳۴، ۴۲، ۴۸ از عامل انصاف، گویه‌های ۱۳ و ۲۸ از عامل فردگرایی و گویه‌های ۲۷، ۳۶، ۴۳ از عامل منفعت‌طلبی به دلیل نداشتن بار عاملی مناسب بر روی گروه نمونه از پژوهش حذف شدند.

**ب) پرسشنامه صفات شخصیتی نئو ۵ عاملی<sup>۱</sup>:** پرسش نامه شخصیتی نئو در سال ۱۹۸۵ توسط کاستا<sup>۲</sup> و مک کری<sup>۳</sup> تهیه شده است (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). این پرسش نامه حاوی ۲۴۰ سوال است و دارای دو فرم S (درجه بندی توسط خود فرد) و فرم R (درجه بندی توسط دیگران) است. این پرسش نامه پنج عاملی شخصیت پنج خصوصیت در هر عامل را اندازه می‌گیرد و به این ترتیب ارزیابی جامعی از شخصیت فرد ارائه می‌دهد. این پرسش نامه، مناسب افراد است که ۱۷ سال یا بیشتر دارند و در ایران توسط گروسی (۱۳۸۰) ترجمه، هنجار یابی و اجرا شده است. فرم ۶۰ سوالی آن که در این پژوهش از آن استفاده شده است، در صورتی به کار می‌رود که مدت زمان اجرای پژوهش محدود و اطلاعات کلی از شخصیت کافی باشد.

سوالات در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای توسط فرد پاسخ داده می‌شوند. برای هر عامل ۱۲ سوال اختصاص یافته است. هر یک از سوالات دارای ۵ گزینه «کاملاً موافقم»، «موافقم»، «نظری ندارم»، «مخالقم» و «کاملاً مخالفم» می‌باشند. که نمره‌های صفر تا چهار به آن تعلق می‌گیرد. هر عامل دارای ۱۲ آیتم و دامنه نمره‌ها از صفر تا ۴۸ است. با جمع نمرات هر یک از سوالات مربوط به هر آیتم، پنج نمره مجزا به دست می‌آید.

سوالات اختصاص یافته به هر یک از آیتم‌های شخصیت در پرسش نامه نئو

۱. روان رنجورخویی ۱-۶-۱۱-۱۶-۲۱-۲۶-۳۱-۳۶-۴۱-۴۶-۵۱-۵۶

۲. برون گرایی ۲-۷-۱۲-۱۷-۲۲-۲۷-۳۲-۳۷-۴۲-۴۷-۵۲-۵۷

۳. گشودگی ۳-۸-۱۳-۱۸-۲۳-۲۸-۳۳-۳۸-۴۳-۴۸-۵۳-۵۸

۴. موافق بودن ۴-۹-۱۴-۱۹-۲۴-۲۹-۳۴-۳۹-۴۴-۴۹-۵۴-۵۹

۵. با وجدان بودن ۵-۱۰-۱۵-۲۰-۲۵-۳۰-۳۵-۴۰-۴۵-۵۰-۵۵-۶۰

1. NEO Five Factor Inventory (NEO-FFI)

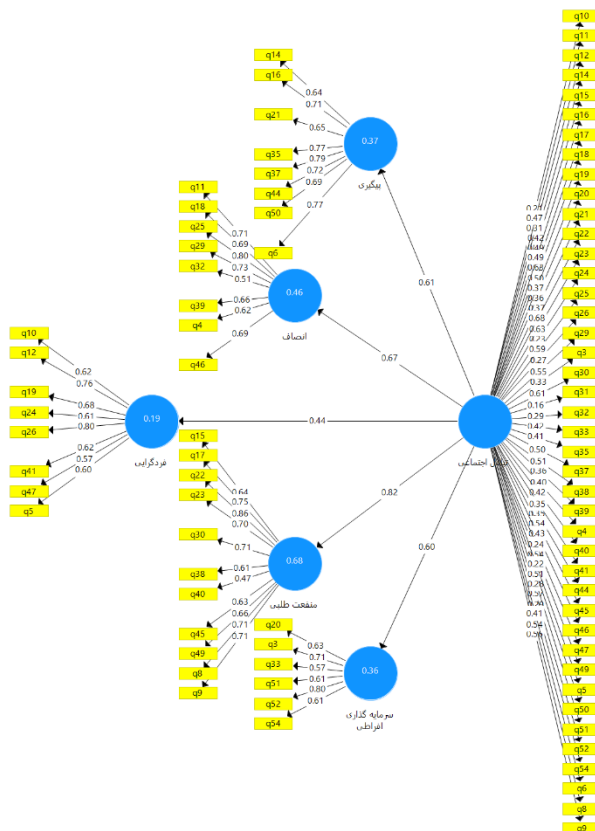
2. Costa

3. Mc Crae

این پرسش‌نامه توسط مک کری و کاستا در اصل برای جمعیت بهنجار تهیه شد و در طی دهه گذشته بیشترین استفاده در کاربردهای پژوهشی و بالینی داشته است. نسخه اصلی آن در سال ۱۹۹۲ توسط کاستا و مک کری برای سنجش الگوی پنج‌عاملی شخصیت (روان‌رنجور خوبی، برون‌گرایی، گشودگی، موافق بودن و با وجدان بودن) تنظیم شد.

### یافته‌ها

نتایج تحلیل‌های آمار توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی پژوهش حاضر نشان می‌دهد که از مجموع ۴۱۹ شرکت‌کننده تحقیق که در بازه سنی ۱۸ تا ۵۲ سال قرار داشتند که ۷۸ درصد زن و ۲۲ درصد مرد بودند و از نظر مقطع تحصیلی ۶۱ درصد در مقطع کارشناسی، ۳۶ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۳ درصد در مقطع دکتری تحصیل می‌کردند. ساختار سلسله‌مراتبی مدل به شرح شکل زیر است:



شکل ۱: سلسله مراتب سازه‌ها و گویه‌های سازه‌ها

**پایایی آلفای کرونباخ:** در جدول زیر پایایی آلفای کرونباخ سازه‌ها ارائه شده است.

**جدول ۱. ضرایب پایایی آلفای کرونباخ سازه‌ها**

متغیرهای مرتبه دوم	متغیرهای مرتبه اول	آلفا کرونباخ قبل اصلاح	آلفا کرونباخ بعد اصلاح
تبادل اجتماعی	پیگیری	۰,۸۲۸	۰,۸۶۷
	انصاف	۰,۸۱۹	۰,۸۳۳
	فردگرایی	۰,۷۹۶	۰,۸۱۷
	منفعت طلبی	۰,۸۵۹	۰,۸۸۲
	سرمایه گذاری افراطی	۰,۷۳۹	۰,۷۳۹
	مجموع	۰,۸۸۶	۰,۸۹۱

طبق نتایج حاصل در جدول بالا آلفای کرونباخ قبل اصلاح برای عامل‌های پیگیری  $0/828$ ، انصاف  $0/819$ ، فردگرایی  $0/796$ ، منفعت طلبی  $0/859$ ، سرمایه گذاری افراطی  $0/739$  و در مجموع  $0/886$  همچنین آلفای کرونباخ بعد اصلاح برای عامل‌های پیگیری  $0/867$ ، انصاف  $0/833$ ، فردگرایی  $0/817$ ، منفعت طلبی  $0/882$ ، سرمایه گذاری افراطی،  $0/739$  و در مجموع  $0/891$  گزارش شده است.

**روایی سازه مدل:** در جدول زیر روایی سازه‌ها ارائه شده است.

**جدول ۲. روایی واگرا به روش فورنل و لاکر**

روایی واگرا	۱	۲	۳	۴	۵	۶
پیگیری	۰,۵۱۹					
انصاف	۰,۴۶۴	۰,۲۰۹				
فردگرایی	۰,۴۳۹	۰,۱۵۷	۰,۱۵			
منفعت طلبی	۰,۴۶۶	۰,۳۴۵	۰,۴۰۸	۰,۲۰۸		
سرمایه گذاری افراطی	۰,۴۳۳	۰,۲۲۵	۰,۳۶۹	۰,۲۵۱	۰,۳۴۳	
تبادل اجتماعی	۰,۴۹۶	۰,۶۱۲	۰,۶۷۵	۰,۴۳۵	۰,۸۲۴	۰,۶۰۲

طبق نتایج حاصل از جدول بالا روایی واگرا به روش فورنل و لاکر برای هر عامل گزارش شده است.

**ساختار عاملی مدل:** در این مرحله با استفاده از مدل ساختاری روابط بین سازه‌ها به لحاظ علی مورد بررسی قرار گرفت. در واقع با در نظر گرفتن نتایج بررسی روابط بین سازه‌ها با استفاده از ضریب مربوطه به بررسی معنی دار اثرات بین سازه‌های تحقیق پرداخته شد. به‌منظور بررسی

معنی داری ضرایب مسیر از روش باز نمونه‌گیری<sup>۱</sup> در حالت ۵۰۰۰ نمونه که در روش حداقل مربعات جزئی توصیه شده (داوری و رضا زاده، ۱۳۹۳) استفاده شد.

جدول ۳. مدل ساختاری مسیر مرتبه اول به مرتبه دوم

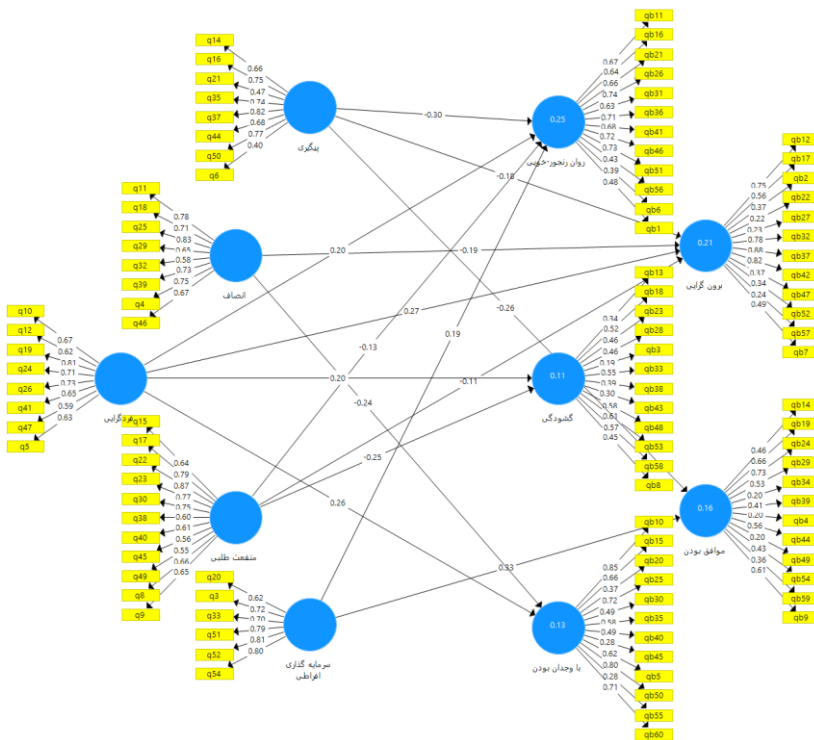
متغیرهای مرتبه اول	متغیرهای مرتبه دوم	ضریب مسیر	ضریب معناداری	ضریب تعیین	سطح معناداری	فواصل اطمینان بوت استرپ
						%۹۷٫۵ %۲٫۵
پیگیری		۰٫۶۱۲	۹٫۸۱	۰٫۳۷۵	۰٫۰۰۰۱	۰٫۴۷۲ ۰٫۷۱۴
انصاف		۰٫۶۷۵	۱۵٫۱۶۱	۰٫۴۵۵	۰٫۰۰۰۱	۰٫۵۸۳ ۰٫۷۶۵
فردگرایی	← تبادل اجتماعی	۰٫۴۳۵	۶٫۰۰۳	۰٫۱۹	۰٫۰۰۰۱	۰٫۲۸۴ ۰٫۵۶۸
منفعت طلبی		۰٫۸۲۴	۳۲٫۹۱۶	۰٫۶۷۹	۰٫۰۰۰۱	۰٫۷۷۵ ۰٫۸۶۶
سرمایه گذاری افراطی		۰٫۶۰۲	۱۵٫۴۶۷	۰٫۳۶۲	۰٫۰۰۰۱	۰٫۵۲۷ ۰٫۶۷

طبق نتایج حاصل از جدول بالا ضریب معناداری برای عامل پیگیری ۹/۸۱، انصاف ۱۵/۱۶۱، فردگرایی ۶/۰۰۳ و منفعت طلبی ۳۲/۹۱۶ و سرمایه گذاری افراطی ۱۵/۴۶۷ گزارش شده است ( $p < ۰٫۰۰۰۱$ ). مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد سبک‌های تبادل اجتماعی بر ابعاد شخصیت: در جدول زیر مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد سبک‌های تبادل اجتماعی بر ابعاد شخصیت ارائه شده است.

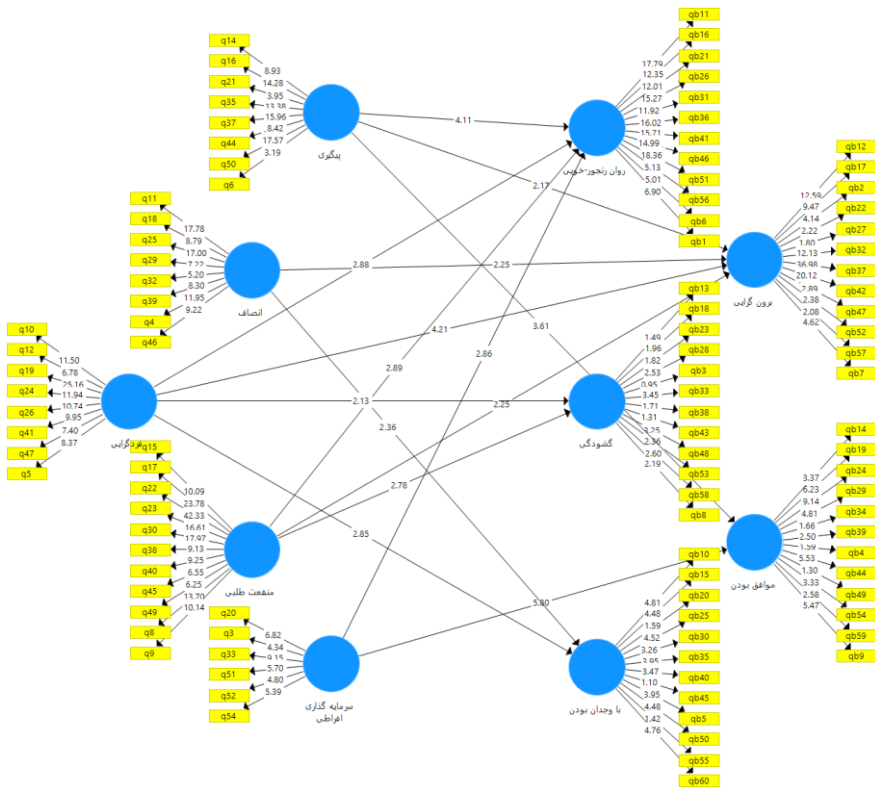
جدول ۴. مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد سبک‌های تبادل اجتماعی بر ابعاد شخصیت

فرضیه‌ها	ضریب مسیر	ضریب معناداری	ضریب تعیین	اندازه اثر	سطح معناداری	فواصل اطمینان بوت استرپ
						%۹۷٫۵ %۲٫۵
۱ پیگیری ← روان رنجورخویی	۰٫۲۹۹-	۴٫۱۱۱	۰٫۳۴۷	۰٫۰۹۷	۰٫۰۰۱	۰٫۴۳۵- ۰٫۱۴۹-
۲ سرمایه گذاری افراطی ← روان رنجورخویی	۰٫۲۰۲	۲٫۸۵۶	۰٫۰۴۵	۰٫۰۰۵	۰٫۰۰۵	۰٫۰۶۹ ۰٫۳۲۵
۳ فردگرایی ← روان رنجورخویی	۰٫۱۲۷-	۲٫۸۸۲	۰٫۰۱۸	۰٫۰۰۴	۰٫۰۰۴	۰٫۰۷۴ ۰٫۲۳۶
۴ منفعت طلبی ← روان رنجورخویی	۰٫۱۹۱	۲٫۸۸۷	۰٫۰۰۴	۰٫۰۳۲	۰٫۰۳۲	۰٫۲۷۲- ۰٫۰۱۵-
۵ پیگیری ← برون گرایی	۰٫۱۸۱-	۲٫۱۷۳	۰٫۲۱۴	۰٫۰۳۴	۰٫۰۳۱	۰٫۳۵۵- ۰٫۰۲۶-
۶ انصاف ← برون گرایی	۰٫۱۹-	۲٫۲۵۱	۰٫۰۳۴	۰٫۰۲۵	۰٫۰۲۵	۰٫۳۵- ۰٫۰۳۵-
۷ فردگرایی ← برون گرایی	۰٫۲۷۳	۴٫۲۱	۰٫۰۹۴	۰٫۰۰۱	۰٫۰۰۱	۰٫۱۶۵ ۰٫۴۱۴
۸ منفعت طلبی ← برون گرایی	۰٫۱۱۳-	۲٫۲۴۶	۰٫۰۱	۰٫۰۲۱	۰٫۰۲۱	۰٫۲۹۳- ۰٫۰۶۷
۹ فردگرایی ← گشودگی	۰٫۲۰۴	۲٫۱۲۸	۰٫۱۰۹	۰٫۰۳۶	۰٫۰۲۶	۰٫۳۴۴- ۰٫۰۴۷
۱۰ منفعت طلبی ← گشودگی	۰٫۲۴۶-	۲٫۷۷۶	۰٫۰۶۸	۰٫۰۱۷	۰٫۰۱۷	۰٫۴۲۵- ۰٫۱۵۲
۱۱ پیگیری ← موافق بودن	۰٫۲۶۵-	۳٫۶۱۱	۰٫۱۶۳	۰٫۰۸۳	۰٫۰۰۱	۰٫۴۰۶- ۰٫۱۳۶-
۱۲ سرمایه گذاری افراطی ← موافق بودن	۰٫۳۲۷	۵٫۸۰۲	۰٫۱۲۷	۰٫۰۰۱	۰٫۰۰۱	۰٫۲۳۳ ۰٫۴۷۷
۱۳ انصاف ← با وجدان بودن	۰٫۲۳۸-	۲٫۳۶۴	۰٫۱۲۷	۰٫۰۶۵	۰٫۰۱۷	۰٫۵۲۵- ۰٫۰۷۲
۱۴ فردگرایی ← با وجدان بودن	۰٫۲۵۶	۲٫۸۵۲	۰٫۰۷۵	۰٫۰۰۵	۰٫۰۰۵	۰٫۰۴۵ ۰٫۰۴

همانطور که در جدول بالا نمایان است مقدار اثر بعد پیگیری بر بعد روان رنجورخویی ( $t=2/29$ )،  $\beta=0/202$ ،  $t=4/11$ ،  $p<0/001$ ، بعد سرمایه گذاری افراطی بر بعد روان رنجورخویی ( $t=2/85$ ،  $\beta=-0/127$ )،  $p<0/005$ ، بعد فردگرایی بر بعد روان رنجورخویی ( $t=2/88$ ،  $\beta=-0/127$ )، بعد منفعت طلبی بر بعد روان رنجورخویی ( $t=2/88$ ،  $\beta=0/191$ )،  $p<0/004$ ، بعد پیگیری بر بعد برون گرایی ( $t=2/17$ ،  $\beta=-0/118$ )، بعد انصاف بر بعد برون گرایی ( $t=2/25$ ،  $\beta=-0/119$ )،  $p<0/025$ ، بعد فردگرایی بر بعد برون گرایی ( $t=4/21$ ،  $\beta=0/27$ )،  $p<0/001$ ، بعد منفعت طلبی بر بعد برون گرایی ( $t=2/24$ ،  $\beta=-0/11$ )،  $p<0/021$ ، بعد فردگرایی بر بعد گشودگی ( $t=2/13$ ،  $\beta=0/204$ )،  $p<0/026$ ، بعد منفعت طلبی بر بعد گشودگی ( $t=2/77$ ،  $\beta=-0/25$ )،  $p<0/017$ ، بعد پیگیری بر بعد موافق بودن ( $t=5/802$ ،  $\beta=-0/33$ )،  $p<0/001$ ، بعد سرمایه گذاری افراطی بر بعد موافق بودن ( $t=2/36$ ،  $\beta=-0/23$ )،  $p<0/017$  و بعد فردگرایی بر بعد باوجدان بودن ( $t=2/85$ ،  $\beta=0/26$ )،  $p<0/005$  گزارش شده است.



شکل ۲. ضریب مسیر و تعیین مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد تبادل اجتماعی بر ابعاد شخصیت



شکل ۳. ضریب معناداری مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد تبادل اجتماعی بر ابعاد شخصیت

### بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش تلاش شد ویژگی‌های روانسنجی مقیاس سبک‌های تبادل اجتماعی و رابطه آن با صفات شخصیت در دانشجویان شهر تهران مورد بررسی قرار گیرد به همین منظور تعداد ۴۱۹ پرسشنامه سبک‌های تبادل اجتماعی و تعداد ۱۳۳ پرسشنامه صفات شخصیت نئو ۵ عاملی در اختیار گروه نمونه قرار گرفت و پس از اجرا و دریافت، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به دلیل اینکه مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری از نوع انعکاسی<sup>۱</sup> می‌باشد ابتدا به بررسی پایایی و روایی و در ادامه به بررسی ساختار عاملی بین سازه‌ها پرداخته شد.

برای بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس سبک‌های تبادل اجتماعی ابتدا پایایی گویه‌ها و همسانی درونی مقیاس و خرده مقیاس‌های سازه مورد بررسی قرار گرفت. شاخص ارزیابی میزان

1. Reflective

ارتباط هر سؤال به عامل زیربنایی آن، مقدار بالای ۰/۴ رابطه هر سؤال با عامل مرتبط دلالت دارد که این مقدار بار عاملی باعث معناداری هر سؤال می‌شود. بنابراین، همه گویه‌ها به‌طور معنادار به عامل زیربنایی خود مرتبط بودند و می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری طی ارزیابی شاخص‌های جزئی مطلوب بوده است به جز گویه‌های ۱، ۲، ۳۱، ۵۳ از عامل پیگیری، گویه‌های ۷، ۳۴، ۴۲، ۴۸ از عامل انصاف، گویه‌های ۱۳ و ۲۸ از عامل فردگرایی و گویه‌های ۲۷، ۳۶، ۴۳ از عامل منفعت طلبی که به دلیل داشتن بار عاملی نامطلوب حذف شدند. طبق نتایج حاصل آلفای کرونباخ برای ارزیابی پایداری درونی اندازه‌گیری شد که نشانگر میزان همبستگی بین سازه و شاخص‌های مربوط به آن بوده و مقدار واریانس تبیین شده بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبولی است. البته موس و همکاران<sup>۱</sup> (۱۹۹۸) در مورد متغیرهای با تعداد سؤال‌های اندک، مقدار ۰/۶ را به‌عنوان سرحد ضریب معرفی کرده‌اند (نقل از داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). که همه متغیرها از ضریب قابل قبولی برخوردار بودند. برای بررسی روائی مقیاس سبک‌های تبادل اجتماعی در دانشجویان شهر تهران باید اشاره کرد که فورنل و لارکر<sup>۲</sup> (۱۹۸۷) مقدار روائی همگرا بالایی ۰/۵ قابل قبول دانستند ولی با این حال مگنر و همکاران (۱۹۹۶) مقدار ۰/۴ به بالا را هم معیار کافی دانستند (نقل از داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). بنابراین روائی همگرای همه متغیرها از ضریب مطلوبی برخوردار بودند طبق نتایج حاصل میزان همبستگی بین شاخص‌های یک سازه با آن سازه و میزان همبستگی بین شاخص‌های یک سازه با سازه‌های دیگر مقایسه می‌گردد. مقدار همبستگی میان شاخص‌ها با سازه‌های مربوط به خود (اعداد رنگی ماتریس) از همبستگی میان آن‌ها و سایر سازه‌ها بیشتر است که این مطلب گواه مناسب بودن روائی واگرایی بارهای عاملی متقابل<sup>۳</sup> است (طباطبائی و جهانگرد، ۱۳۹۵). طبق مندرجات به عقیده فورنل و لارکر (۱۹۸۱) برای بررسی روائی واگرا به‌وسیله ماتریس صورت می‌پذیرد که یک مؤلفه در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها، باید تمایز و تفکیک بیشتری را در بین مشاهده پذیرهای (سؤالات) خودش داشته باشد تا بتوان گفت مؤلفه مدنظر روائی واگرا بالایی دارد. در روائی واگرا به دنبال پاسخگویی به این سؤال هستیم که تا چه حد یک عامل در رقابت با عامل‌های خارجی، نامرتبط و محاسبه نشده می‌تواند واریانس مجموعه‌ای سؤالات را تبیین کند. اگر عاملی بیشترین مقدار از واریانس درون مجموعه‌ای سؤالات را برآورد کند و در واقع، با عامل‌های نامرتبط همبستگی کمتری نشان دهد، دارای روائی واگرا است به عبارت دیگر، جذر روائی همگرا هر مؤلفه بیشتر از حداکثر همبستگی آن مؤلفه با مؤلفه‌های دیگر باشد (طباطبائی، مطهری نژاد و تیرگر، ۱۳۹۵) (اعداد روی قطر جدول ۲) (فورنل و لارکر، ۱۹۸۱)؛ که اعداد مندرج نشان از روائی واگرایی مناسبی در روش فورنل و لارکر می‌باشد. لازم به ذکر است در روائی واگرا فورنل لارکر هدف این است که واگرایی بین هر سازه با سازه-

1. Moss Et Al

2. Fornell &amp; Larcker

3. Cross Loadings



های دیگر در مدل تعیین شود بنابراین با توجه به این که سازه‌های مرتبه دوم متشکل از سازه‌های مرتبه اول خود هستند نباید واگرایی با سازه‌های مرتبه اول خود داشته باشند (داوری، رضازاده، ۱۳۹۳). در نتیجه نباید روایی واگرا بین سازه مرتبه دوم (تبادل اجتماعی) و سازه‌های مرتبه اول (پیگیری، انصاف، فردگرایی، منفعت طلبی، سرمایه گذاری افراطی) وجود داشته باشد. مقیاس از روایی قابل قبول و مطلوبی برخوردار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مقیاس از دقت خوبی برای اندازه گیری سبک‌های تبادل اجتماعی برخوردار است. برای بررسی عوامل اشباع این پرسشنامه، طبق نتایج به دست آمده از تحلیل عامل تاییدی، وجود پنج خرده مقیاس با حذف برخی سوالات در جامعه دانشجویان تایید شد. طبق نتایج حاصل عامل پیگیری (پایش مکرر و دقیق هزینه و سود) با گویه‌های ۶، ۱۴، ۱۶، ۲۱، ۳۵، ۳۷، ۴۴، ۵۰، عامل انصاف (برابری خواهی) با گویه‌های ۴، ۱۱، ۱۸، ۲۵، ۲۹، ۳۲، ۳۹، ۴۶، فردگرایی (رجحان برای خودتکایی و سرمایه گذاری اندک) با گویه‌های ۵، ۱۰، ۱۲، ۱۹، ۲۴، ۲۶، ۴۱، ۴۷، منفعت طلبی (تمایل به افزایش حتی الامکان سود) با گویه‌های ۸، ۹، ۱۵، ۱۷، ۲۲، ۲۳، ۳۰، ۳۸، ۴۰، ۴۵، ۴۹ و سرمایه گذاری افراطی (سرمایه گذاری بدون الزام یا انتظارات سرمایه گذاری برابر از جانب دیگران) با گویه‌های ۳، ۲۰، ۳۳، ۵۱، ۵۲، ۵۴ با اندازه بار عاملی استاندارد برای تک‌تک گویه‌های هر عامل در جامعه دانشجویان مشخص شدند. همچنین با استفاده از مدل ساختاری روابط بین سازه‌ها به لحاظ علی مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت رابطه بین سبک‌های تبادل اجتماعی و صفات شخصیت از طریق مدل ساختاری ارتباط مستقیم بین ابعاد سبک‌های تبادل اجتماعی با ابعاد شخصیت مورد بررسی قرار گرفت. در واقع با در نظر گرفتن نتایج بررسی روابط بین سازه‌های مستقل و وابسته با استفاده از ضریب مربوطه به بررسی معنی دار اثرات بین سازه‌های تحقیق پرداخته شد. همچنین از آزمون بوت استرپ (با ۵۰۰۰ زیر نمونه) و برای اصلاح خطای از تغییرات سطح سازه<sup>۱</sup> که در روش حداقل مربعات جزئی توصیه شده (اسفیدانی و محسنین، ۱۳۹۳)، برای محاسبه مقادیر **T** و معناداری غیرمستقیم جهت تعیین معناداری ضرایب مسیراستفاده شد. تحلیل ساختاری ارتباط بین ابعاد تبادل اجتماعی بر ابعاد شخصیت ارزیابی شد. با توجه به نتایج به دست آمده:

بعد پیگیری بر بعد روان رنجورخویی اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد پیگیری منجر به کاهش بعد روان رنجورخویی شخصیت می‌شود. بعد سرمایه گذاری افراطی بر بعد روان رنجورخویی اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد سرمایه گذاری افراطی منجر به افزایش بعد روان رنجورخویی شخصیت می‌شود. بعد فردگرایی بر بعد روان رنجورخویی اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد فردگرایی منجر به کاهش بعد روان رنجورخویی شخصیت می‌شود. بعد منفعت طلبی بر بعد روان رنجورخویی اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد منفعت طلبی منجر به افزایش بعد روان رنجورخویی شخصیت می‌شود. بعد پیگیری بر بعد برون

گرایی اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد پیگیری منجر به کاهش بعد برون‌گرایی شخصیت می‌شود. بعد انصاف بر بعد برون‌گرایی اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد انصاف منجر به کاهش بعد برون‌گرایی شخصیت می‌شود. بعد فردگرایی بر بعد برون‌گرایی اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد فردگرایی منجر به افزایش بعد برون‌گرایی شخصیت می‌شود. بعد منفعت‌طلبی بر بعد برون‌گرایی اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد منفعت‌طلبی منجر به کاهش بعد برون‌گرایی شخصیت می‌شود. بعد فردگرایی بر بعد گشودگی اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد فردگرایی منجر به افزایش بعد گشودگی شخصیت می‌شود. بعد منفعت‌طلبی بر بعد گشودگی اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد منفعت‌طلبی منجر به کاهش بعد گشودگی شخصیت می‌شود. بعد پیگیری بر بعد موافق بودن اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد پیگیری منجر به کاهش بعد موافق بودن شخصیت می‌شود. بعد سرمایه‌گذاری افراطی بر بعد موافق بودن اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد سرمایه‌گذاری افراطی منجر به افزایش بعد موافق بودن شخصیت می‌شود. بعد انصاف بر با بعد وجدان بودن اثر منفی و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد انصاف منجر به کاهش بعد با وجدان بودن شخصیت می‌شود. بعد فردگرایی بر با بعد وجدان بودن اثر مثبت و معناداری دارد. بنابراین افزایش بعد فردگرایی منجر به افزایش بعد با وجدان بودن شخصیت می‌شود.

به عبارتی می‌توان گفت اگر چه صفات شخصیت از ابعاد زیستی و اجتماعی برخوردار است و به نظر می‌رسد این ساختار در سال‌های اولیه کودکی شکل گرفته و در خلال جریان رشد تبلور می‌یابد به نظر می‌رسد سبک‌های تبادلی اجتماعی هم بر اساس ویژگی‌های زیستی، روان‌شناختی و اجتماعی قابل تبیین می‌باشد و اگر چه نوع تربیت و فرزند پروری در تشکیل سبک‌های تبادلی اجتماعی موثر است شکل‌گیری آن مانند ابعاد شخصیت در دوران کودکی تصور پذیر است. در مطالعات لیمن، زوروف و فورنیر، ۲۰۱۱ به روایی همزمان مقیاس سبک‌های تبادلی اجتماعی و پرسشنامه صفات شخصیتی نتو اشاره شده است، یافته‌های این پژوهش با مطالعات لیمن و همکاران (۲۰۱۱) که نتیجه گرفتند افراد فاقد توافق پذیری در مدیریت آگاهانه پیوند نمرات بالاتری کسب می‌کنند همسو است. همچنین نتایج این پژوهش با یافته‌های سیلوا، مهتا و توریانو<sup>۱</sup> (۲۰۱۵) مبنی بر این که سبک‌های تبادلی با شریک عاطفی، دوست و خانواده با ابعاد روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی و گشودگی به تجربه شخصیت رابطه معناداری دارد، سازگار است. درباره‌ی محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان اشاره کرد که به دلیل شیوع بیماری کرونا، انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به روش نمونه‌گیری در دسترس و داوطلبانه تغییر یافت هم چنین امکان اجرای

مستقیم پرسشنامه‌ها روی آزمودنی‌ها مهیا نبود و پرسشنامه‌ها به صورت آنلاین تکمیل شد. شیوه‌ی اجرای آنلاین در میان دانشجویان ممکن است سوگیری در نتایج پاسخ‌ها را به همراه داشته باشد. ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس بر روی گروه دانشجویان در دسترس اخذ شده و قابل تعمیم به عموم نیست. پیشنهاد می‌شود که ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس بر جامعه‌ای غیر از دانشجویان نیز ارزیابی شود. سبک‌های تبادل اجتماعی با متغیرهای دیگری چون جامعه‌پسندی شخصیت مورد بررسی قرار گیرد. فرم کوتاه ۳۰ سوالی مقیاس سبک‌های تبادل اجتماعی لیمن در پژوهش‌های بعدی مورد سنجی قرار گیرد.

## منابع

- آفریدون، م. و شهسوارانی، امیرمحمد. (۱۳۹۷). نظریه تبادل اجتماعی: نظریه ارتباطات و تعاملات بین فردی در جامعه. فصلنامه تحقیقات رسانه، ۱۱(۱)، ۵۱-۷۰.
- صفاری نیا، مجید. (۱۳۹۷). نظریه‌های شخصیت. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- قائم پور، محمدعلی و شهابی، محمود. (۱۳۹۹). وضعیت روابط اجتماعی در شهر تهران: بررسی میزان مرزبندی و تردهای فرهنگی. مجله مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۱)، ۲۹۹-۳۲۴
- محسنین، شهریار. اسفیدانی، محمد رحیم. معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم افزار Smart-PLS. تهران، کتاب مهربان، ۱۳۹۳.
- میرغفوریان، زینت السادات. (۱۳۹۷). اصول ارتباطات موثر در روابط بین فردی. نشست پژوهشی خبرگزاری صدا و سیما
- Andersen, S. M. , & Przybylinski, E. (2018). Shared reality in interpersonal relationships. *Current Opinion in Psychology*, 23, 42-46. doi:<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.11.007>
- Avanzi, L. , Fraccaroli, F. , Sarchielli, G. , Ullrich, J. and van Dick, R. , 2014. Staying or Leaving: A Combined Social Identity and Social Exchange Approach to Predicting Employee Turnover Intentions. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 63(3) 272-28.
- Biron, M. and Boon, C. , 2013. Performance and Turnover Intentions: A Social Exchange Perspective. *Journal of Managerial Psychology*, 28 (5) 511-531.
- Bolton, D. L. and Lane, M. D. , 2012. Individual Entrepreneurial Orientation: Development of a Measurement Instrument. *Education and Training*, 54(2/3) 219-233.
- Chadee, Derek. (2011). *Theories in Social Psychology*. Wiley-Blackwell Publisher

- Chen, C. , & Lin, Y. (2018). What drives live-stream usage intention? The perspectives of flow, entertainment, social interaction, and endorsement. *Telematics and Informatics*, 35(1), 293-303. doi:<https://doi.org/10.1016/j.tele.2017.12.003>
- Cropanzano, R. , & Mitchell, M. S. (2005). Social exchange theory: An interdisciplinary review. *Journal of Management*, 31, 874-900.
- Cutler, J. , & Campbell-Meiklejohn, D. (2018). A comparative fMRI meta-analysis of altruistic and strategic decisions to give. *NeuroImage*, 184, 227-241.
- Eiamkanchanalai, S. , Assarut, N. , & Surasiengsunk, S. (2018). Attitude toward the elderly and social interaction: Approach toward an intergenerational society. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. doi:<https://doi.org/10.1016/j.kjss.2017.12.010>.
- Echterhoff, G. , & Schmalbach, B. (2018). How shared reality is created in interpersonal communication. *Current Opinion in Psychology*, 23, 57-61. doi:<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.12.005>.
- Erickson, F. (2017). Conceiving, noticing, and transcribing multi-modality in the study of social interaction as a learning environment. *Linguistics and Education*, 41, 59-61 doi:<https://doi.org/10.1016/j.linged.2017.07.001>.
- Feist, J. , Feist, G. , Roberts, T. (2018). *Theories of personality*. ninth edition. New York: NY. Mc Graw Hill education, 38-40.
- Garba, O. A. , Babalola, M. T. , & Guo, L. (2018). A social exchange perspective on why and when ethical leadership foster customer-oriented citizenship behavior. *International Journal of Hospitality Management*, 70, 1-8. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2017.10.018>.
- Ketay, S. , & Beck, L. A. (2017). Attachment predicts cortisol response and closeness in dyadic social interaction. *Psychoneuroendocrinology*, 80, 114-121. doi:<https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2017.03.009>.
- Leybman, M. J. , Zuroff, D. C. , & Fournier, M. A. (2011). Social exchange styles: Measurement, validation, and application. *European Journal of Personality*, 25, 198-210.
- Leybman, M. J. (2012). *Social exchange styles: An evolutionary model of individual differences in exchange relationships*. Doctoral thesis, McGill University.
- Pink, S. , Leopold, T. , & Engelhardt, H. (2014). Fertility and social interaction at the workplace: Does childbearing spread among colleagues? *Advances in Life Course Research*, 21, 113-122. doi:<https://doi.org/10.1016/j.alcr.2013.12.001>.
- Sahi, G. K. and Mahajan, R. , 2014. *Employees' Organisational Commitment and Its Impact on Their Actual Turnover Behaviour through Behavioural Intentions*. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 26(4) 621 – 646.

- Silva, Nm . Mehta, P. Turiano, N. (2015). *Personality and Negative Social Exchanges in Adults*. The Gerontologist. 127-127.
- Spellman, F. (2013). *The social exchange theory: We all weight out our options*. *Journal of Personality Assessment*, 50, 18-23.
- Vanderson, R. Gary (2015). *APA dictionary of psychology*. Washington DC: American psychological association.
- Wu, X. , Hua, R. , Yang, Z. , & Yin, J. (2018). *The influence of intention and outcome on evaluations of social interaction*. *Acta Psychologica*, 182, 75-81. doi:<https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2017.11.010>.